Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Kodesh

'im targumim u-ve'urim mi-meḥabrim shonim

Mishle

Landau, Moses I. Landau, Moses I. Prag, 594 [1833 oder 1834]

I

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9155

(A): בְּנִי אִם־עָרֵכְהָ לְרֵעֶךְ הַלָּעֶתְ לַזָּר כַּפֶּיך:

(כ) נוֹלַקְשְׁתָּ בְאִמְרִי־פִּיְּהְּ נִלְכַּדְתָּ בְאִמְרִי־פִיְּהְּ:

(ג) עֲשֵׂה וָאת אָפַּוֹא וּ בְּנִי וְהָנְצֵל כִּי בָאת בְּכַף־רִעֲּךְ (ג) עֲשֵׂה וָאת אָפַּוֹא וּ בְּנִי וְהַנְּצֵל

(י) אַל־תַּחָן שֵנָה לְעִינִיף וֹחָנוֹמְה לְעַפְּעַפּיף:

וֹכָצִפּורָ מִיַּדְ יָקִוּשׁ:

() לֵדְ־אֶל־נְמֶלֶה עְצֵלְ רְאָה דְרָכֵיהְ וְחַכְם:

(ו) אשר אין־לה קצין שמר ומשל:

(a) הָכִין בַּקּיִץ לַהְמָה בָּגְרָה בַּקּצִיר מַאֲכָלְה:

מָתִי הָקִים מִשְּׁנָחֶה: (מ) עַד־מָתִי עָצֵלוּ הִשְּׁנָחֶה:

מַעְם שׁנוֹת מְעַם הְנוֹמְוֹת מָעִם וֹחָבֶּק יַרַיִם לִשְּׁבְּב:

(א) ובא־כמְהַלֶּרְרָאשֶׁךְּ
וֹמַחְסרְךְּ כִאִישׁ מִגְּן:

(ינ) אָדֶם בֶּלִיעֵל אָישׁ אָוֶן הוֹרֶדְ עִקְשְׁוֹת פֶּה: (א) בני אם ערנת. ערבות ממון כמשמעו פירשו רבותינו: (ג) לך התרפם . התר לו פס יד לשלם לו ממונו: ורהב רעך. ואם אין לו ממון עמד אלא שנוקשת באמרי פיך לדבר לו קשות הרבה עליו רעים לבקש ממנו שימחול לך: ד"ח בני חם ערבת לרעך . אחר שועשית ערב להקב"ה שהוא רעך כדכתיב זה דודי וזה רעי (שיר ה') וקבלת עליך בסיני ובערבות מוחב בשה ובשבוע'לשמור מלותיו חקע לזר כפיך שתשיב ותסו" מדרכיו ותדבר באסיקורסן ללכת בדרכיהם: נוקשת בחמרי פיך. שתקעת כף להדבק עם הזרים: עשה זאת איפה בני והנכל. הואיל ובאת בכף רעך בסיני וקבלת חלהותו עליך: לך התרפס . הבוע לפניו כאסקופה הנרפס'ונדרסת: ורהב רעך. הרבה רעים שיתפללו עליך לפניו וכן נדרש במדרש תהלים: (ה) הנכל ככבי מיד - מהר והשמט משם כלבי הגמלט מיד החדם: (ו) לך חל נמלה עלל וגומ' וחכם. והתחכם: (ז) אשר אין לה קלין. שיוכים אותה ויחורנה ויולים מידה חם תגול דבר מקברתה ואעם"כי (ח) תכין בקין לחמה אגרה בקליר מאכלה - מזוכה כל אחת ואחת אינ' גוולת מחבירתה: (י) חבוק ידים . הישן חובק ידיו חברחנ"ד בלע"ו : (יא) וכח כמהלך רחשך. חם תעשה כן יבח חסרונך ודבר שחתה רש ממנו יבוא לך מיד כחדם המהלך מהם וחסרונך יכא ויתמלא כאיש מגן הכא מהר להגין על לדוניו . המקראות אלו עקרן משל על המתעללין לעסוק בתור': הולך עקשות פה ההולך בעקימת שפתי":

9

- (א) מיין זאָהן האַסט דוא פֿיר דיינען פֿריינד דיך פֿערבירגט, אונד דורך דיינען האַנרשלאַג איינעם פֿרעמדען דיך פֿער= פֿפֿליכֿטעט,
- ראַן ביזט דוא געבונדען דורך דיא וואָרטע דיינעס מונדעס, ביזט געפֿאַנגען דורך אייגענעס פֿערשפרעכֿען.
- (ג) טהוע אַלזאָ דיעזעס מיין זאָהן אום דיך צו רעטטען, רוא ביזט נון איינמאַל אין דער געװאַלט דיינעס נעכֿסטען,) געה הין אונד שמיגע דיך פֿאָר דעם שטאָלץ דיינעס נעכֿסטן•

(ז) געננע קיינען שלאַף דיינען אויגען, קיינען שלוממער דיינען ווימפערן.

ה) זולע דיך צו רעטטען וויא איין הירש פֿאָן דער האַנר (ה) (רעס יעגערס),

וויא דער פֿאָגעל אוים דער שלינגע.

(ו) געה הין צור אַמייזע דוא פֿוילער, בעטראַכטע איהרע ווייזע אונד ווערדע קלוג.

, זיא האַט קיינען פֿיהרער, קיינען פֿאָנט, קיינען העררן (ר)

רעננאָך בערייטעט זיא איהר פֿוטטער אים זאָממער, (ה) דעננאָך בערייטעט זיא איהרע שפּייזע.

(ט) װיא לאַנגע פֿױלער װיללסט רוא ליגען, װאַן פֿאָן רײנעם שלאַפֿע אױפֿשטעהען?

(י) שלאַפֿע נור נאָך איין װעניג, שלוממערע נאָך איין װעניג, שלאַבע פֿע דיא הענדע איבער איינאַנדער איין װעניג, אום שלאַגע דיא הענדע איבער איינאַנדער איין װעניג, אום נאָך אויסצורוהען,

(ה) זאָ איבערפֿעללט אַרמוטה דיך, וויא איין שנעללרייזענדער, אונר מאַנגעל וויא איין געוואַפֿפֿנעטער העלר.

. ינ) דער שענרליכע, דער ניערערטרעפטיגע, פֿערלייטדעט

אויך חדם: כי באת , הוא מאמר מוסגר כלומר אחרי שבאת בכף רעך עשה זאת. התרפם ורחב רעיך, לדעתי הוראת הוי"ו ורהב היא כמו בי"ת כי כבר אמר הרד"ק כמכלול ויש וי"ו במקום בי"ת העזר ע"ש,והכיונה התרפם עשה עלמך כטיט ורפש (כדעת המפרשים) מפני גאות רעיך כי כן יורה שרש רחב גאה וגאון. (ה) מיד, תרגמתי כפי' הראב"ע (וכן דעת יתר המפרשים) שאמר מיד אדם ואולי מלת יקוש נמשך גם על המאמר הקודם. (ו) קצין, תרגמתי כחברו והיית לנו לקלין דיפתח (שופטים י"חו") וכן כתב הרד"ק בשרשים שהוח רחש ומנהיג, ויאות פה אל הכוונה . (י) חבוק ידים, כדרך האדם אם יעור משנתו ומתעבל לקום מעל מטתו ויחבק את זרועותיו. (יא) ובא, כוונת המשל הזה לדעתי הוא כי אם תתעיל הנה רחשך ומחסורך לח ימום ולח יישן חבל יבוח עליך כחיש ההולך בתמידות (כהורחת הפיעל) וכגבור ירון חרח, ועפ"ז תרגמתי- ובתרגום המיוחם לע' זקנים נוסף פה מחמר שלם וענינו וחם לא חינצל יהי' מקורך ברוך ועוני ורש ירחיקו ממך. (יב) אדם בליעל, לדעתי בליעל מורכב מן בל ויועיל והוא אשר לא יועיל ולא יללים. וידוע הוא כי בעבריתגם השוללת יורה לפצמים על החיוב , כמו אשר לא לויתי (דברים י"ז ג') הכוונה אשר לו יתי שלא לעשות , ורבים כמוהו וכן הענין כאן, בל יועיל אבל יזיק, ולזה נקרא השאול (דיא העווע) בליעל כמו נהלי בליעל (תהלים י"ט) וכדומה כמו שתקרא שחת מענין השחתה. עקשות פה, הוא הדבה רעה

(א) בני, בפרשה הוחת יזהיר הקבם כמצע מכל חטא ופשע בהם יניע מק אם לאדם עלמו אם לזול זו, והזכיר בתחלה החזהפה על ערבות ועללות ידים יבן חובות החדם לעלמו (דיח פפליכטען געגען זיך זעובסט) המה קודמים לחובות שבין אדם לזברו (פפֿויכטען געגען אונזערע נעבענאענטען) כנודעו ית בתורת המוסרי (מטרמוועה: רען, מלת הענ עומד פה נגד זר, כי דר הכתוב בהוזה,כי אך. בעבור רעו וחהובו יתערב חים. חקעת לזר, ענין תקיעת כף ידוע בדברי חז"ל והוא הכחת יד לבטחון (המכר: טוֹמַג) וכן בענין הכלת כף אל כף לשמחה תקעו כף עליך (נחום ג' י"ט) מדברי ברד"ק ; והנה קרא למלו זר כי לנסיף זר מעשיהו וינקם את כל חשר לו. (ג) אשוא, ענינו עתה כמו שכתב הרד"ק נשרשי (חיףוחפות). והשלם רא"א כ' וו"ל ולדב" רבים יהי' אפוא פעל נוזר מן פה כמו פעל עיון מן עין וכן הוא בערבי עכ"ל ובאמת תרגמו כן כע'

זקנים, אולם אם החכם הנוכר ירא לחדש דבר גם

אוכי בל אוליא ישן מסני

משלי ו

(יי) קורץ בְּעִינִיוּ מוּלֵלְ בְּרַגְּלְּגָּוּ מֹרֶה בְּאֶצְבְּעִתְיוּ:

(יי) תַּהְפָּכוֹתוֹבְּלְבִּוֹ חִבְּשׁרֵעבְּכָל־עֻת מִרְיָנִים יְשַׁלֵחַ:

(שׁ) עַל־בֶּן פָּתָאם יָבְוֹא אֵידְוֹ פָּתַע יִשְּבֵר וְאֵין מַרְפָּא:

ישש־הַנָּה שָּׂנֵא יִהוְה (יים) וְשֶׁבַעִּקוֹעַבַוֹת נַפְשְׁוֹ:

עינים רמות לשון שֶקר (r) וְיִדִים שִׁפְכָּות דָם־נָקִי:

(m) לֵב חָרֵשׁ מַחְשְׁבְוֹת אֶוֶן רֵגְלַיִם מְמַהַרוֹת לָרוֹץ לֶרְעָה:

> (מי) נְפַיִחַ בָּוָבִים עֵר שֶׁקָר וֹמְשַׁלֵּחַ מְׁדָנִים בֵּין אַחִים:

וְאַל־תִּטִשׁ תּוֹרָת אָבֵיךּ (כֹּ) נְצָר בֵּנִי מִצְנַת אָבֵיךּ

לְּנְרָם עַל־לְבְּךְ תָמְיד (fo) עָנְרָם עַל־גַּרְגָּרְנְרְנֶקָה:

וְטֵבְלוּצוֹתָ הַיִּא הְשִׁיהֵּף: בַּשְּׁכִבִּּף הִשְּׁמֵּר עָלֵיף (35) בַּטִּטְבַּלֶּכָף וּתַּנְהֶּה אִהָּדְ

(a) כַּי גַרְ מִצְּוָה וְתְוֹרָה אֲוֹר וַבֶּרֶךְ חַיִּים הְוֹכְהָוֹת מוּסָר:

ברגליו קרי: מדינים קרי - חועבת קרי - לשמרך

קר"א: ודרך חיים תוכחות מוסר. תוכחות המוסר הם מטים את האדם לחיים נמלא שהם דרך החיים:

לשמרך

(יג) קורן בעיניו . רמיזות של מרמה: מולל ברגליו. כלומר משפשף זה על זה: מורה בחלבעותיו . כלם מן ל' רמזים חם זה נופל על העין חה נופל על החלבע וזה נופל על הרגל העיקר מדבר על הרשעים: (יד)מדינים ישלח. בין חדם לבוראו: (מו) פתאו'ופתע. ל'תוכזה היא ולא ידע את המפלה הקרובה ליפול עליו: (טו) שם תנה שנח ה' ושבע תועבת ופשו . כלומר גם הז' עמהם: (יט) יפיח . ל' דבור הוא כי כל דבור ברוח הפה הוא: (כא) ענדם • ל' קזר הוח במו אענדנו עטרו'לי (איוב ל"ח): (כב) נהתהלכך. בחייך: תנחה אותך. כמו תנהיגך: נשככך. בקבר: והקילות היא תשיחך . לתחיית המתים לעמוד בדין. היא תשיחך תלין בעדך: (כג) כי נר מלוה ותורה אור. כמו שהאור מחיר לצולם תמיד כך התור' עומד' זכותה לעולם אל החדם וזכות מלוה לפי שעה כחור הנר . ד"ח כי כר מלוה וגו' מלות החב הוא נר כל מי שמקיים מלות אביו כאלו נוטל נר בידו להדליק במקום חשך ואם אבד שום דבר שם הוא מולאו לאורו וכן מי שהוא מקיים הוראת אמו אורה היח לו וכה"ח חל תטש תורת אמך. וכן הוא ודאי שמקרח זה מדבר במלות אביו ואמו דכחיב (לקמן כ') מקלל אביו ואמו ידעך נרו בחישון חשך וחם כרו של ארם (כוהה) ידעך כשאין מקיי' מלות נמלא כשמקיים מלות מחיר נרו רבי יוסף

כמו הסר ממך עקשות פה

- (יג) אויך ווען ער נור מיט רען אויגען ווינקט, מיט רען פֿיסען שאַררט, מיט פֿינגערן דייטעט
- (יר) טיקקע איוט אין זיינם הערצען, ער העגט איממער באָזהייט, זוכט צאַנק אַנצושטיפֿטען.
- (טו) דרום ווירד אויך פלעטצליך זיין אונגליק קאָממען, אונפֿערזעהענס ווירד ער פֿערניכֿטעט, רעטטונגסלאָז.

9 1

- יזעכֿם דינגע האַססעט דער עוויגע, (מו) אונד ראַז זיעבענטע איזט זיינעם וועזען איין גרייל.
- (מ) שטאָלצבליקענדע אויגען, פֿאַלשע צונגע, אונר הענרע דיא אונשולדיגעס בלוט פֿערגיעסען.
 - (ימ) איין הערץ, דאַז בעזע אַנשלעגע שמיערעט, פֿיסע, װעלכֿע איילען אונהייל צו פֿערברייטען.
- (יט) איינען ליגענהאַפֿטען פֿאַלשען צייגען איינען ליגענהאַפֿטען פֿאַלשען אונאייניגקייט אונד רען, דער צווישען בלוטפֿערוואַנדטען אונאייניגקייט . שטיפֿטעט

* * *

- (כ) בעוואַדרע מיין זאָהן! דיא געבאָטהע דיינעס פֿאַטערס, בעוואַדרע מיין זאָהן! דיא געבאָטהע אונטערווייזונג דיינער אונר פֿערנאַכֿלעססיגע ניכֿט דיא אונטערווייזונג דיינער.
 - (ה) בינדע זיא פֿעסט אַן דיין הערץ, הענגע זיא אום דיינען האַלזּזּ
 - (ככ) ראַמיט זיא דיך לייטען, ווען דוא וואַנדעלסט, דיך בעשיטצען ווען דוא דיך ניעדערלענסט, אונד דיך אונטערהאַלטען ווען דוא וואַכֿעסט.
- (כג) דען דיעזע געבאָטהע זינד איינע לייבֿטע, דיעזע לעהרע איזט איין ליבֿט,

אונד וואַרנענדע צורעכטווייזונג, איזט דער וועג דעם לעבענם •

NI.

דלעיל. והנה חרגמתי כפי הנרחה לי מפי' הרחב"ע שכל הכסוק הזה הוא אך נושא מהפסוק הבא,והכוונ' כי הבליעל וחים חון הולך עקשות פה לח לבד חם ילשין בלשונו אך גם בכל תנועותיו. (יג) מולל ברגליו, לדעת הרחב"ע הוח מענין דכור וח"כ יהיי מורה מענין יורו משפטיד, והכוונה שגם בתנועו 'רגליו ידבר ובחלבעותיו יורה לחקר חת מחשבתו, ויתורגם (ער טפריכט איט דען פֿיי מען , אונטערריכטעט איט דען פֿינגערן), וחס גס לדעתי הפי' הזה נכון לח רליתי להליג התרגו' בפני'. (יד) בכל עת, עולה זיורד חרש רע בכל עת בכל עת מדינים ישלח. (טו) שש הנה , זה הוא מסגולת לשון עברית חם ירלה המלין להפליג ענין דבר מה יזכיר סך מסוים ולנסוף יחמר כי זה עולה על כלס, ולפעמים לא יפרוט כלל האחדים של מספר הרחשון ויזכיר חך החחרון כמו על שלש' פשעי מוחב ועל חרבעה לח אשיננה (עמום נ' א') שלא פרט מה המה השלשה. ושבע, כח מספר יסודי תמור'סדורי ורחוי והשביעי' ורנים כמהו. (יויח) עינים רמות, המלין יומיר נשני הפסוקי' החלה חברי הגוף על הסדר וחשב מלמעלה למטה התחיל בעיני'וסיים ברגלים. (יט) יפיח כובים,

שרשו פוח והוא מענין נפיחה, ונקרא הדבור כן לפי שהוא נפיח' הפה (מדברי הרד"ק) וכן מרגם הכשדי. בין אחים, תרגמתי כמו כי אנשים אחים אנחנו. כי בזה יגדל העון אם בין אחים (שהם עלם ובשר אחים) יפריד, ולזה הוא השביעי. (כא) חמיד, תרגמתי מענין קיום · ענדם, אחים (שר"ק) · (כב) בהתהלכך, נמשך למעלה קשרם על לבך וגו' למען בל יסורו ממך ענין קשירה (רד"ק) · (כב) בהתהלכך, נמשך למעלה קשרם על לבך וגו' למען בל יסורו ממך ותנחה אותך וגו', ובאו הפעלי הכנוי ביחיד כי על כל אחת ואחת ידבר, על מלות אב ותורת אם וכמו שאמר בפסוק הבא. תשיחך, ענינו דבור תהיה לך כחבר מדבר עמך (בן מלך). וכאו בור מצוה ותורה אור, המה מלות אביך ותורת אמך והם נר לרגליך ואור לנתיבתך. ותוכחות מוסר, אם יוסרו אותך אביך ואמך, המה דרך החיים.

(מי) לְשָׁמֶרְהְ מָאֲשֶׁת רֶע מֶחֶלְלַתְת לְשִׁוֹן נָכְרִיָּה:

יס) אַל־תַּקְבָּהְ בַּעִפְּעַפְּיהָ: וְאַל־תִּקְבַהְ בַּעַפְעַפְּיהָ:

(יי) כי בער־אָשֶׁה זונָהעַר־כֹּבֶּר לְהֶם ואָשֶׁת אִישׁ נָפֵשׁ יִקְרָה תִצְּוּד:

(o) הַיַּחְתֶּה אִישׁאֵשׁ בְּחֵיקוּ וֹבְגָּדִיוֹ לָא תִשְּׁרְפִּנָה:

(co) אָם־יָהַלֶּךְ אִישׁ עַל־הַגְּּהָלִים וֹרַגְּלִיוֹ לָא תִכְּוִינָה:

(ca) כָּן הַבָּא אֶל־אַשֶׁת רַעָהוּ לְא־יִנְּכָּןה כְּל־הַנֹגַעַבָּה:

לא־יָבְוֹזוּ לֻנֵּנְב כִּי יִגְנִוֹב לְמֵלֵא נַפְשׁוּ כִּי יִרעְב:

אָת־כָּל־הָון בֵּיתָוֹ יִתֵּן:

(ני) נאָף אִשְּׁה הַסַר־כֵּב מַשְּׁחָית ְנְפְשׁוֹ הָוֹא יַעֲשֶׁנָה:

יִתֶּרְפָּתוֹ לָא תִמְּחֶה: וֹחֶרְפָּתוֹ לָא תִמְּחֶה:

(לי) כִּיַּקנְאָה הַמַת־נְבֶּר וְלֹא יַחְמוֹל בִּיִוֹם נָקְם: (לי) לא־יִשָּׁא פָנִי כָל־כָּפֶּר

וְלְאַ־יֹאבֶה כֵי תַרְבֶּה־שְׁתַר:

(כד) לשמרך מחשת רעי התור' תשמרך מן מנהג רע וע"כ לא דבר שלמה אשה רעה אלא כנגד ע"ז שהיא שקולה כנגד הכל שא"ת אשה זוכה ממש וכי כל שכרה ושבחה של תור' ששומרת מן הזיכה לבדה את ע"כ זו ע"ז שהיא חמורה כנגד הכל: מחלקת לשון. מעחות עיני' של לשון וכרי': (כה) וחל תקחך - ואל תטול חכמתך ממך בעפעפי עינה שקורל' בהם בעפעפיה: (כו) כי בעד חשה זונ' עד ככר לחם. לידי עניו" וחוסר כל טוב: (כו) היחתה איש. הישאב גחלי איש בשפולי בגדיו ולא ישרפו כל ל" חתיית גחלים ל' שליצה הוא כמשמעה כשממל'הכלי בתוך המדור': כמשמעו ואף על ע"ו יש לדרשה: (ל) לא יבוזו וגו" וכמלא ישלם וגו' נואף אשה וגו' . שלשתם מחוברים בדבור אחד אם יגוב הגוב גכבה אין לבזותו כ"כ כמו הכוחף למה כי לרעבון נסשו הוא עושה ואולי אין לו מה יאכל וכשימלא יש לו תקנה בתשלומיןולכל היות' שבעת 'ישלם כלומ' תשלומי כפל הרבה ואפי' נ' על א'י וי"מ שבעתים כמו גונב שור וכליו ועבחו שמשלם ה' בקר ותשלומי כפל על הכלי'(הרי ז'): (לא) את כל הון ביתו יתן - ואפילו לריך למכור כל אשר לו על זה מ"מ יש לו תקנה ומתחלה מחמת רעב עשה אבל נואף אשה חסר לב הוא שהרי לא לרעבו עשה: (לב) משקי'נפשו הוא יעשנה - הזמה: (לג) נגע וקלון ימלא. על ע"ז ועל ג"ע הנגעי' באים: (לד) כי

ג"ע הנגעי' באים: (לד) כי קנאה. מתקנא לו להפרעלו חמתו של הקנ"ה שהוא גבור על כל ולא יחמול ביום נקם: (לה) לא ישא פני . לכל ממון לכפר על אשר כפר בו ונדבק בעכו"ם: ורבותינו דרשו לא יבוזו לגוב - זה המתגנב מאחר קבירו והולך לב"המד ועוסק בתורה: ונמלא ישלם שבעתים . סופו שמתמנה דיין ומורה הוראות שאין שבעתים אלא תורה שנאמר מזוקק שבעתים (תהלים י"ב): (נד) זיא בעוואַהרט דיך פֿאָר יענעם לאַסטערהאַפֿטען זוייבע, פֿאָר דער ג'אַטטען צונגע דער ענטאַרטעטען.

(כה) לאַם דין הערץ איהרע שענהייט ניכּט געליסטען, פֿאָן איהרעם ליעכאייגעלן דיך ניכֿט הינרייסען.

(נו) דער גענום בייא איינער בוהלערין איזט וויא דער גענום גענום איינער שפייזע,

דיא עהענאַטטין אַבער, פֿעססעלט דיא ערלע זעעלע.

(כ) קאָן מאַן פֿײער אין זײנען שאָאם שיטטען, אונד זיינע קלײדער ניכֿט פֿערברעננען ?

(מא) קאַן מאַן איבער קאָהלענגלוטה שרייטען, אונד דיא פֿיסע אונפֿערזעהרט ערהאַלטען אונד דיא פֿיסע

(נע) זאָ ערגעהט עס רעם, דער צום ווייבע זיינעס נעכסטען

, קעמטט יוער זיא בעריהרט בלייבט ניכט אונפערלעטצט

(3) מאַן פֿעראַכטעט ניכֿט דען דיעב, ווען ער שטיהלט, אום זיינען הונגער צו שטיללען.

ער ער ערטאַפּפט, קאַן ער עס דורך זיעבענפֿאַכֿען (ab) ערואַטץ פֿערגיטען,

אונד גיכט זיין גאַנצעס פֿערמעגען ראַפֿיר.

(לכ) איין עהעכרעלער אַבער, איזט זיננלאָז; נור װער זיךן זעלבסט פֿערדערבען װילל, מאַג זאָלכֿע טהאַט בעגעהען.

> (לג) מיסהאַנדלונג אונד שמאַך טריפֿפֿט איהן, אונד זיינע שאַנדע ווירד ניע געטילגט ז

לד) דען דורך אײפֿערװכֿט װירר דעם עהעמאַננעם גרים (לד) עררעגט,

. אונד שאָנונגסלאָז איזט ער אַם טאַגע דער ראַכֿע

(לה) ער אַכֿטעט קיין לעזעגעלר, לעסט זיך ניכֿט פֿערזעהנען, ווען דוא נאר זא פֿיטל

לעסט זיך ניכט פֿערזעהנען, װען דוא נאָך זאָ פֿיעל גע. שענקע הײפֿסט.

(כד) לשמרך, התוכחות מוסר ישמרוך. (כו) כי בעד, רבו המפרשים בפסוק הזה ואוכי הלכתי בעקבות התרגום הכשדי והשלם רא"א והכוונה כי העדן בשעשוע אשה זונה הוא עד ארגיעה כאכילת, בכר לחם, אולם אשת אים שהיא עטרת בעלה חתן עונג לנפש יקרה; ואין להאריך בבאור הענינים האה. (כמ) כן הבא, כלומר כמו החש שישרף הבגדים ויכוה הרגלים, כן חשת הומה תכל'הון וגוף הכואף. (לא) ונמצא, לגניכה ים חשלומים ואם גם ישלם שבעתי' (והוא מספר גוומא כנודע) ויתן את כל הון ביתו, הן כואת תכופר עונו; אולם לא כן נואף אשה, כי הבעל לא ישא פני כל כפר (לג) נגע וקלון , לדעתי הכוונה על המכות אזר יכהו הבעל כי נגע ומכה נרדפים המה (עיי' שרשי' לרד"ק) - וחרפתו, לא כמו הגנב אשר אם ישלם וסר עונו כי קנאה חמת גבר וגו'. (לד) כי קנאה, כלומר הקנאה תעורר חמת גבר ונחסר הפעל ומוכן מענינו ואז לא יחמול.